I sag 111/80

angående en anmodning, som af Tribunal du travail de Mons i medfør af EØF-traktatens artikel 177 er indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

PIETRO FANARA

mod

INSTITUT NATIONAL D'ASSURANCE MALADIE-INVALIDITÉ

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af fællesskabsbestemmelserne om social sikring,

har

DOMSTOLEN (første afdeling)

sammensat af afdelingsformanden T. Koopmans, dommerne A. O'Keeffe og G. Bosco,

generaladvokat: J.-P. Warner
justitssekretær: H. Gentin, referendar

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de skriftlige indlæg, der er indgivet i henhold til artikel 20 i statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

Sagen faktiske omstændigheder og det præjudicielle spørgsmål

Sagsøgeren i hovedsagen, Pietro Fanara, der er italiensk statsborger, men bor i Belgien, har optjent en forsikringsperiode på tolv år i Belgien, tre år i Italien og seks måneder i Tyskland. Han har fra den 7. oktober 1975 været uarbejdsdygtig og er blevet anset for invalid fra den 7. oktober 1976.

Fanara opfyldte betingelserne for at invaliditetsydelser kunne kræves tilkendt. Fra den 1. november 1976 til den 28. februar 1979 oppebar Fanara fuld belgisk invalidepension, der blev tilkendt ham som foreløbige ydelser, idet man afventede en samlet fastsættelse af ydelserne efter

reglerne i forordning nr. 1408/71 og nr. 574/72. Tyskland traf afgørelse om afslag med den begrundelse, at den forsikringsperiode, der var tilbagelagt på dets territorium, var under ét år (artikel 48 i forordning nr. 1408/71). Italien tillagde Fanara delvis invalidepension med virkning fra den 1. november 1976. Afgørelsen blev meddelt ham den 16. marts 1979.

Hvad angår det beløb, som de belgiske ydelser udgjorde, opfyldte Fanara betingelserne i den belgiske lovgivning for at få tillagt fuld pension alene i medfør af national lovgivning uden sammenlægning. Størrelsen af denne pension blev nedsat med det beløb, som den italienske ydelse udgjorde, i medfør af nationale antikumulationsregler (artikel 70, stk. 2, i lov af 9. august 1963) sammenholdt med det forbud mod dobbeltydelser, der fastsættes i artikel 12 i forordning nr. 1408/71.

Hvad angår de beløb, der blev udbetalt Fanara som foreløbige ydelser, traf Institut national d'assurance maladie-invalidité (direktoratet for syge- og invalideforsikring) afgørelse om, at 19 627 BFR var blevet uretmæssigt udbetalt. Dette beløb skulle i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 111 i forordning nr. 574/72 tilbageholdes i forbindelse med betalingen af de italienske pensionsrestancer. I december 1978 betalte Instituto Previdenza sociale (INPS — statsanstalten for social forsorg) et beløb på 846 865 LIT til INAMI, hvilket repræsenterede den invalidepension, der skulle udredes for tiden fra den 1. november 1976 til den 31. december 1978. Omvekslet til belgiske francs svarede det til 29 538 BFR. Der forelå således en saldo på 9 911 BFR i forhold til det beløb, der skulle søges tilbage.

INAMI nægtede at udbetale denne difference, idet man i første række støttede sig på, at Italien ikke havde udbetalt de resterende beløb i fuldt omfang for det tidsrum, hvor Belgien havde udbetalt beløb som foreløbige ydelser, ligesom man for det andet støttede sig på artikel 241, stk. 2, i arrêté royal (kongelig anordning) af 4. november 1963 (som ændret ved artikel 2 i arrêté royal nr. 19 af 14. december 1978), der bestemmer:

»Såfremt endnu ikke erlagte ydelser, som modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til belgiske franc er højere end det beløb, der er udbetalt som forskud eller på foreløbigt grundlag, udbetales restbeløbet ikke, når forskellen enten skyldes forskellen mellem de respektive omregningskurser, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal betale, og ved omsætningen af værdien i fremmed valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne«.

Fanara anfægtede INAMI's afslag for Tribunal du travail de Mons, der har besluttet at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»Giver bestemmelserne i fællesskabsretten, navnlig artikel 51 i Romtraktaten, artiklerne 46 og 51 i forordning nr. 1408/71 samt artiklerne 107 og 111 i forordning nr. 574/72, og i bekræftende fald i hvilken udstrækning, medlemsstaterne mulighed for ved nationale regler at bestemme, at der ikke skal ske udbetaling på dette område af det restbeløb, som fremkommer ved, at endnu ikke erlagte ydelser, der modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til

national valuta er højere end de udbetalte forskud eller foreløbige ydelser, når denne forskel enten skyldes forskellen mellem de respektive omregningskurser, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal udrede og ved omsætningen af værdien i udenlandsk valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne?«

Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens justitskontor den 15. april 1980. I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af Pietro Fanara ved Daniele Rossini, direktør for den sociale hjælpetjeneste »Patronato A.C.L.I.«, af Institut national d'assurance maladie-invalidité ved advokat Wattier, Mons, og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Jean Amphoux, som befuldmægtiget.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse og at henvise sagen til første afdeling.

II — Indlæg i henhold til statuttens artikel 20

Fanara har anført, at tvisten mellem ham og Institut national d'assurance maladie-invalidité (INAMI) rejser er problem, som kan opdeles i tre aspekter:

— anvendelsen af artikel 51, stk. 1, i forordning nr. 1408/71;

— fastsættelsen af valutakurserne efter artikel 107 i forordning nr. 574/72;

— foreneligheden af artikel 241 i arrêté royal af 4. november 1963 med fællesskabets regler om beregning og fastsættelse af pensioner.

Artikel 51 i forordning nr. 1408/71 bestemmer, at:

»Såfremt størrelsen af ydelser i de pågældende medlemsstater ændres med en bestemt procentdel eller et bestemt beløb som følge af stigninger i leveomkostningerne, ændringer i lønniveauet eller andre forhold, som giver anledning til regulering, finder en sådan ændring direkte anvendelse på de ydelser, der er fastsat efter bestemmelserne i artikel 46, uden at der behøver at foretages ny beregning i henhold til den nævnte artikel.«

Artikel 51 indebærer en stabilisering af ydelser, der er fastsat i overensstemmelse med artikel 46. Artikel 46 angår ydelser, der er fastsat autonomt, uden at fællesskabsretten griber ind, og ydelser, som erhverves efter fællesskabsretten. Fanara opfylder betingelserne i belgisk lovgivning, for at få tilkendt fuld pension alene i medfør af national ret og uden sammenlægning. Denne pension er blevet nedsat med det beløb, som den italienske pension udgjorde, i medfør af de nationale antikumulationsregler.

Den belgiske ydelse, således som den blev beregnet den 1. november 1976, bør betragtes uafhængigt af den italienske pension. Af den italienske pensionsrestance var den belgiske institution derfor kun berettiget til at tilbageholde et beløb, der svarede til det antal dage, hvori insti-

tutionen havde udbetalt forskud. Forskellen mellem dette beløb og det beløb, der blev betalt af INPS, skal udbetales til sagsøgeren.

Fanara har gjort gældende, at det forskudsbeløb, som skulle tilbagesøges, og som af sagsøgeren i hovedsagen er udregnet til 19 627 BFR, ikke er fuldstændig korrekt, eftersom det svarer til en indeholdelse på 29,92 BFR i den belgiske ydelse i stedet for på 25,27 BFR.

I medfør af afgørelse nr. 101, truffet den 29. maj 1975 af Den administrative Kommission for vandrende arbejdstageres sociale sikring, er den dato, der skal tages i betragtning ved fastsættelsen af vekselkursen, den dato, fra hvilken disse bestemmelser får virkning for den berørte person.

Fanara har endvidere anført, at det i betragtning af det lange tidsrum, der hengår mellem den dato, hvorfra pensionen løber, og den dato, hvor den sidste beregning og fastsættelse finder sted, vil være mere logisk at lægge den valutakurs til grund, der er gældende på tidspunktet for de sidste operationer, hvorved pensionen fastsættes.

I hvert fald for så vidt angår den periode, som restancer, der betales af én institution til en anden, angår, må den beløbsmæssige afvikling følgelig ske på grundlag af den kurs, der er anvendt ved omvekslingen af de betalte beløb. Et sådant system giver mulighed for en rigtig anvendelse af antikumulationsbestemmelserne, og for, at fradraget i den pension, der skal nedsættes, sker med det ydelsesbeløb, der rent faktisk er betalt af en anden institution. Med denne løsning undgås det også, at den pågældende skal tilbagebetale uberettiget modtagne beløb i tilfælde, hvor valutakursen viser sig at være ufordelagtig som følge af vigende kurser for visse valutaer.

Fanara finder, at artikel 241 i arrêté royal af 4. november 1963 er uforenelig med forordningerne nr. 1408/71 og nr. 574/72 for så vidt angår beregning og fastsættelse af pensioner, fordi den har til virkning, at den pågældende går glip af de forhøjelser af den italienske pension, der har fundet sted siden den 1. november 1976. Fællesskabsforordningerne er gennemført for i visse henseender at begunstige vandrende arbejdstagere, ikke for at give de kompetente institutioner adgang til at tilegne sig beløb, der ikke tilkommer dem.

Fanara har endelig anført, at når retten til en ydelse er erhvervet alene i medfør af national lovgivning, kan der ikke være tale om at lade en valutanedskrivning få negative følger for de forsikrede. Dersom de endnu ikke erlagte ydelser, der er modtaget fra en institution i en anden medlemsstat, er mindre end de beløb, som er udbetalt foreløbigt, men som skulle udbetales alene i medfør af den nationale lovgivning, kan en eventuel difference ikke kræves af den pågældende; anvendelsen af de nationale antikumulationsbestemmelser må i intet tilfælde give sig udtryk i, at der sker fradrag i en pension, der består en ret til efter en national ordning, for beløb, der er større end de, som den pågældende rent faktisk har modtaget fra en anden institution.

Sagsøgte i hovedsagen har anført, at anvendelsen af artikel 111 i forordning nr. 574/72 og bilag 6 til samme forordning især i forholdet mellem Belgien og Italien hyppigt fører til, at modværdien i BFR af de italienske restancer, der betales til INAMI, er mindre end de forskudsbeløb, der kan tilbagesøges, således

at der i forbindelse med tilbagebetalingen efter fællesskabsforordningerne, fremkommer et skyldigt beløb. Disse beløbsforskelle skyldes to årsager, der kan optræde i forening eller hver for sig: den fortsatte forringelse af den italienske lires værdi i forhold til belgiske francs og virkningen af artikel 51, stk. 1, i forordning nr. 1408/71.

Ved beregningen af den ydelse, der faktisk skal udredes af Belgien i medfør af artikel 46 i forordning nr. 1408/71, sker omregningen af det italienske ydelsesbeløb, som påvirker det beløb, der skal udredes af Belgien, til belgiske francs i overensstemmelse med artikel 107, stk. 1 og 5, i forordning nr. 574/72 og afgørelse nr. 101 fra Den administrative Kommissionen for vandrende arbejdstageres sociale sikring, dvs. til de kurser, der gælder i det kvartal, hvor fastsættelsen får retsvirkning for arbejdstageren, hvilket svarer til det tidspunkt, hvor retten til invaliditetsydelsen indtræder.

Når derimod den italienske institution udbetaler restancebeløb til INAMI, er de gældende bestemmelser om valutaomveksling artikel 107, stk. 6, i forordning nr. 574/72, hvorefter INAMI lægger modværdien i belgiske francs af de italienske restancebeløb, der er omvekslet til betalingsdagens kurs, til grund.

I det omfang den italienske lire igennem længere tid har udvist en vigende tendens i forhold til belgiske francs, vil dette forhold i forbindelse med den tid, der hengår mellem det tidspunkt, hvor retten til ydelser indtræder, og det tidspunkt, hvor betalingen sker, nødvendigvis føre til, at betalingen sker til en kurs, der er lavere end den, der gjaldt på det tidspunkt, hvor afgørelsen blev truffet.

Artikel 51 indebærer, at de ydelser, der fastsættes af de kompetente institutioner fra det tidspunkt, hvor retten indtræder, senere tilpasses uafhængigt af hinanden i forhold til konjunkturudviklingen i debitorlandet uden at ændringen i den ene af ydelserne får virkning for den anden.

Det følger således af artikel 51 i forordning nr. 1408/71, at de ydelser, der udbetales af hver stat, udvikler sig meget forskelligt, eftersom de pristalsmæssige tilpasninger finder sted på forskellige tidspunkter med forskellige mellemrum og i forhold til forskellige konjunkturer.

Virkningerne af artikel 51 viser sig i forskellige henseender:

— dersom den udenlandske ydelse forhøjes i langsommere takt end den belgiske ydelse, vil restancerne være lavere end forskuddene;

— i modsat fald vil restancerne være højere end forskuddene.

Artikel 51, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 er ikke nødvendigvis tilstrækkelig til, at der opnås fuld kompensation for vigende valutakurser, men kan tværtimod på grund af den manglende overensstemmelse mellem de nationale lovgivninger vedrørende pristalsmæssige tilpasninger have en virkning, der er modsat den, der tilstræbes.

Faldende valutakurser udgør således stadig for den vandrende arbejdstager en risiko for forringede indtægter og for institutionerne en kilde til vanskeligheder i forbindelse med de beløbsmæssige opgørelser, der her er tale om.

For denne risiko og disse problemer er der åbenbart hverken fundet eller

tilstræbt en løsning på fællesskabsplan. Det er derfor på nationalt plan, at man i Belgien har søgt at finde frem til en løsning, idet man i arrêté royal af 4. november 1963 har indsat artikel 241, hvis stykke 2 finder anvendelse på Fanara.

INAMI har gjort gældende, at de i sagen foreliggende problemer, der følger af valutariske og pristalsmæssige forskelle i medlemsstaterne, ikke finder deres løsning i koordinationsbestemmelserne i forordningerne, og at der ikke på fællesskabsplan overhovedet er taget skridt til at løse dem. Der kan følgelig ikke være tale om, at en indgriben fra den nationale lovgivningsmagts side, hvorved problemet om tilbagesøgning af foreløbigt udbetalte beløb søges løst, kan være i modstrid med forordningerne eller Rom-traktaten.

Kommissionen har i sit indlæg gjort gældende, at fællesskabsbestemmelserne overlader det til medlemsstaternes interne lovgivning at fastlægge betingelserne og de øvrige vilkår for de sociale sikringsinstitutioners tilbagesøgning af for meget udbetalte beløb. De eneste foreliggende fællesskabsbestemmelser på området er reglerne i artikel 111 i forordning nr. 574/72 om den bistand, som de sociale sikringsinstitutioner i de forskellige medlemsstater eventuelt skal yde med henblik på denne tilbagesøgning.

Der er naturligvis en grænse for denne kompetence for staterne til at regulere tilbagesøgningen af for meget udbetalte beløb. En social sikringsinstitution kan ikke under foregivende af at tilbagesøge et uberettiget oppebåret beløb berøve den pågældende en ret til ydelser, som er erhvervet i medfør af en anden medlemsstats lovgivning, eller som skal indrømmes ham under anvendelse af fællesskabsbestemmelserne. Med en omskrivning af ordlyden af artikel 111, stk. 1 og 2, i forordning nr. 574/72, kan det siges at være en forudsætning for tilbagesøgning af uberettiget oppebårne beløb, at den pågældende institution har udbetalt et beløb, der overstiger det, vedkommende havde ret til.

De begrænsninger, der følger af fællesskabsbestemmelserne, angår fastlæggelse af, hvilke uberettiget oppebårne beløb der kan tilbagesøges. Artikel 45, stk. 1, i forordning nr. 574/72 bestemmer:

»Dersom den behandlende institution konstaterer, at ansøgeren har ret til ydelser efter den lovgivning, der gælder for institutionen, uden at det er nødvendigt at medregne forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter andre medlemsstaters lovgivning, udbetaler institutionen straks disse som foreløbige ydelser.«

I et tilfælde som det foreliggende, hvor den pågældende havde ret til invalidepension i medfør af to medlemsstaters lovgivning — Belgiens og Italiens — fremkommer det uberettiget oppebårne beløb som forskellen mellem på den ene side de fulde belgiske invaliditetsydelser, som INAMI udbetalte den pågældende fra det tidspunkt, hvor retten til pension indtrådte, og indtil den endelige fastsættelse af hans rettigheder, og på den anden side de ydelser, der findes at påhvile den belgiske institution ifølge den koordinerede fastsættelse af den pågældendes rettigheder i overensstemmelse med artiklerne 45 og 46 i forordning nr. 1408/71.

Hvad angår den kurs, hvortil ydelserne skal omveksles, har Kommissionen anført, at det fremgår af afgørelse nr. 101 fra Den administrative Kommission

for vandrende arbejdstageres sociale sikring og af artikel 51 i forordning nr. 1408/71, at fastsættelsen af de ydelser, der skal udredes til den pågældende af de forskellige medlemsstaters institutioner — når bortses fra det tilfælde, at der sker ændring i reglerne for fastsættelse eller beregning af ydelserne — ifølge artikel 46 sker én gang for alle. Når der én gang er sket en fastsættelse i medfør af denne artikel, følger hver enkelt national ydelse sine egne regler for så vidt angår de pristalsmæssige tilpasninger i medfør af den lovgivning, i henhold til hvilken den udredes. De pristalsmæssige forhøjelser af ydelserne, der foretages ifølge en medlemsstats lovgivning, kan således ikke påvirke størrelsen af de ydelser, der skal udredes af andre medlemsstaters institutioner.

Kommissionen har videre anført, at i det omfang den pågældende som i den foreliggende sag — ud over den foreløbige udbetaling af fulde belgiske invaliditetsydelser — i medfør af de belgiske regler har oppebåret de pristalsmæssige tilpasninger af ydelserne siden retten til ydelserne indtrådte, kan INAMI ved fastsættelsen af det beløb, der er betalt for meget til den pågældende, tage såvel disse tilpasninger i betragtning som de tilpasninger, som vedrører den del af ydelserne, der i medfør af artikel 46 i forordning nr. 1408/71 er opgjort til hans debet. Modsat gælder det, at eventuelle pristalsmæssige forhøjelser af den italienske proratapension, der er foretaget efter det tidspunkt, fra hvilket pensionen er beregnet, ikke kan have nogen indvirkning på fastsættelsen af det uberettiget oppebårne beløb. Forhøjelserne kan ikke fradrages i det belgiske ydelsesbeløb.

Det af en institution for meget udbetalte beløb — opgjort i overensstemmelse med de anførte regler — udgør grænsen for, hvad der kan tilbagesøges.

Når det herefter er fastslået, at en medlemsstats institution har udbetalt ydelser, som overstiger det beløb, den pågældende har ret til, og det for meget udbetalte beløb er beregnet, står flere muligheder åbne med hensyn til, hvorledes tilbagesøgningen nærmere kan ske.

For det første kan institutionen direkte over for den pågældende fordre tilbagebetaling af det for meget betalte beløb, såfremt denne direkte fra en anden medlemsstats debitorinstitution får udbetalt de ydelser, som sidstnævnte institution skal udrede.

Institutionen kan også henholde sig til den bistandsordning, der er foreskrevet i artikel 111 i forordning nr. 574/72. Når denne bestemmelse tages i anvendelse, inddrages den berettigede ikke direkte i foranstaltningerne vedrørende tilbagesøgningen af det uberettiget oppebårne beløb, som derimod alene foretages i forholdet mellem kreditor- og debitorinstitutionen.

I Fanara's tilfælde udbetalte den italienske institution hele restancen af den invalidepension, som Fanara havde krav på for perioden fra den 1. november 1976 til den 31. december 1978. INAMI har ikke ret til at beholde dette beløb, heller ikke selv om det var højere end beregnet. Forskelsbeløbet kan ikke alene forklares ved udsving i valutakurserne, men består også af pristalsmæssige forhø-

jelser af den italienske ydelse. Artikel 241, stk. 2, i arrêté royal af 4. november 1963, som INAMI har henholdt sig til, fører da også institutionen til at tage pristalsmæssige forhøjelser af den italienske ydelse til indtægt, hvilket er i direkte modstrid med artikel 51, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, der bestemmer, at sådanne forhøjelser fortsat tilkommer den berettigede og ikke kan have nogen indvirkning på det ydelsesbeløb, der skyldes af andre medlemsstaters institutioner. En medlemsstat kan ganske vist påtage sig risikoen i tilfælde, hvor konjunkturerne udvikler sig således, at resultatet bliver ugunstigt for de berettigede. Men det er utilladeligt at søge at udligne den fordel, der således indrømmes nogle vandrende arbejdstagere, med en forringelse, der pålægges andre vandrende arbejdstagere.

I den foreliggende sag medfører den stilling, som Belgien indtager, at den berettigede i to henseender påføres et tab:

— dels skal han med hensyn til omvekslingen af den italienske pension til belgiske francs bære de ugunstige konsekvenser som følge af den italienske valutaudvikling fra den dag, hvor det blev anerkendt, at der bestod en ret til den nævnte ydelse.

— dels mister han de pristalsmæssige forhøjelser af den italienske pension.

Sådanne bestemmelser er helt åbenbart i strid med fællesskabsbestemmelserne om fastsættelse af invaliditetsydelser.

På grundlag af det anførte kan det spørgsmål, som Tribunal du travail de Mons har stillet, efter Kommissionens opfattelse besvares på følgende måde:

»Når en institution i en medlemsstat i sin egenskab af kontaktorgan modtager restancebeløb af ydelser, der for en bestemt periode skyldes af institutionen i en [anden] medlemsstat, er førstnævnte institution forpligtet til at overføre modværdien af beløbet til den berettigede, i påkommende tilfælde efter fradrag af et beløb svarende til den del af den foreløbigt udbetalte ydelse, der overstiger det beløb, den pågældende er berettiget til efter den endelige opgørelse i medfør af artikel 46 i forordning nr. 1408/71. Selv om fællesskabsbestemmelserne ikke er til hinder for anvendelsen af en national bestemmelse, hvorefter den nævnte institution af egen drift kan afstå fra at foretage tilbagesøgningen over for den berettigede af et eventuelt uberettiget oppebåret beløb, kan de imidlertid ikke have til virkning, at den pågældende institution kan tilbageholde et bestemt beløb svarende til et overskydende beløb, som fortsat skal tilkomme den berettigede i overensstemmelse med artikel 51, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, og som den pågældende under alle forhold ville have oppebåret, dersom ydelsen var blevet udbetalt direkte i stedet for som et restancebeløb at være blevet udbetalt af debitorinstitutionen til kontaktorganet.«

III — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 20. november 1980 er der afgivet mundtlige indlæg af INAMI ved advokat Wattier, Mons, bistået af De Craene, tjenestemand ved INAMI, og af EF-Kommissionen ved juridisk konsulent J. Amphoux, som befuldmægtiget.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. januar 1981.

Præmisser

1 Ved dom af 3. april 1980, indgået til Domstolen den 18. april s.å., har Tribunal du travail de Mons i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 51, artiklerne 46 og 51 i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1981 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366) samt artiklerne 107 og 111 i Rådets forordning nr. 574/72 af 21. marts 1972 om regler til gennemførelse af den nævnte forordning nr. 1408/71 (EFT 1972 I, s. 149).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en retssag, som føres mellem sagsøgeren i hovedsagen Pietro Fanara og sagsøgte i hovedsagen Institut national d'assurance maladie-invalidité (INAMI), en belgisk social sikringsinstitution, og som drejer sig om, hvorvidt artikel 241 ter i arrêté royal (kongelig anordning) af 4. november 1963 om gennemførelse af den belgiske lov af 9. august 1963, om indførelse og nærmere fastlæggelse af en tvungen syge- og invalideforsikring er forenelig med fællesskabsretten.

3 Sagsøgeren i hovedsagen, der er italiensk statsborger og bor i Belgien, har været beskæftiget som arbejdstager, først i Italien og derefter i Belgien. Han blev uarbejdsdygtig fra den 7. oktober 1975 og blev anset for invalid fra den 7. oktober 1976. Han opfyldte betingelserne for at kunne opnå ydelser ved invaliditet. Den belgiske og den italienske institution fastsatte ydelserne i overensstemmelse med artikel 40, stk. 1, og bestemmelserne i afdeling III, kapitel 3, i forordning nr. 1408/71, særlig artikel 46.

4 Fra den 1. november 1976 til den 28. februar 1979 modtog sagsøgeren i hovedsagen fuld belgisk invalidepension som foreløbige ydelser i medfør af artikel 45, stk. 1, i forordning nr. 574/72. Ved en afgørelse, som blev meddelt den berettigede den 16. marts 1979, beregnede den belgiske institution det endelige belgiske ydelsesbeløb ved fra den fulde belgiske ydelse pr. 1. november 1976 at trække det dertil svarende italienske dagpengebeløb, der var gældende samme dato. Med henblik på denne beregning blev det ita-

lienske pensionsbeløb omregnet til belgiske francs til den kurs, der var gældende for fjerde kvartal af 1976, nemlig 1 LIT = 0,04744 BFR. Ifølge afgørelsen og på grundlag af denne beregning havde sagsøgeren i hovedsagen som foreløbige ydelser for den nævnte periode modtaget et beløb på 19 627 BFR, der skulle tilbagesøges af den belgiske institution.

5 Den kompetente italienske institution udbetalte for perioden fra den 1. november 1976 til den 31. december 1978 til sagsøgte i hovedsagen et beløb på 846 865 LIT, hvilket repræsenterede den italienske invalidepension inklusive de pristalsmæssige forhøjelser af pensionen. Omvekslet til belgiske francs efter betalingsdagens kurs, udgjorde beløbet 29 538 BFR. Følgelig fremkom der en difference på 9 911 BFR i forhold til det beløb, der skulle tilbagesøges.

6 Sagen for den nationale ret angår sagsøgerens ret til at få udbetalt dette beløb af den belgiske institution. Under henvisning til artikel 241 ter i den nævnte arrêté royal af 4. november 1963 om gennemførelse af den belgiske lov af 9. august 1963, en bestemmelse som blev indsat ved artikel 2 i arrêté royal nr. 19 af 14. december 1979, nægtede den belgiske institution at udbetale det overskydende beløb til sagsøgeren i hovedsagen.

7 Artikel 241 ter har følgende ordlyd:

»1. Såfremt endnu ikke erlagte ydelser som modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til belgisk mønt ikke dækker det beløb, der er udbetalt som forskud eller på foreløbigt grundlag, opkræves forskellen ikke, når den enten skyldes forskellen mellem de respektive omregningskurser, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal betale, og ved omsætningen af værdien i fremmed valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne.

2. Såfremt endnu ikke erlagte ydelser, som modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til belgisk mønt er højere end det beløb, der er udbetalt som forskud eller på foreløbigt grundlag, udbetales det overskydende beløb ikke, når forskellen enten skyldes forskellen mellem de

respektive omregningskurser, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal betale, og ved omsætningen af værdien i fremmed valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne.

3. Såfremt endnu ikke erlagte ydelser, som modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til belgisk mønt er højere end det beløb, der er udbetalt som forskud eller på foreløbigt grundlag, og det for meget modtagne fremkommer på grundlag af restancer for et tidsrum, hvori ydelserne ikke blev udredet som forskud eller på foreløbigt grundlag, udbetales det overskydende beløb til arbejdstageren eller dennes arvinger eller til den institution, der kan gøre krav på det.«

8 På grundlag af disse omstændigheder har retten stillet følgende præjudicielle spørgsmål:

»Giver bestemmelserne i fællesskabsretten, navnlig artikel 51 i Rom-traktaten, artiklerne 46 og 51 i forordning nr. 1408/71 samt artiklerne 107 og 111 i forordning nr. 574/72, og i bekræftende fald i hvilken udstrækning, medlemsstaterne mulighed for ved nationale regler at bestemme, at der ikke skal ske udbetaling på dette område af det overskydende beløb, som fremkommer ved, at endnu ikke erlagte ydelser, der modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til national valuta er højere end de udbetalte forskud eller foreløbige ydelser, når denne forskel enten skyldes forskellen mellem de respektive omregningskurser, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal udrede, og ved omsætningen af værdien i udenlandsk valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne?«

9 På grundlag af Domstolens retspraksis, især dommene af 14. marts 1978 (Schaap, 98/77, Sml. 1978, s. 707) og af 16. maj 1979 (Mura, 236/78, Sml. 1979, s. 1819) skønnede den belgiske institution i det foreliggende tilfælde, at en anvendelse af bestemmelserne i artikel 46 i forordning nr. 1408/71 ville være mindre fordelagtig for arbejdstageren end tilkendelse af fuld belgisk invalidepension under anvendelse af de nationale antikumulationsbestemmelser; ved en afgørelse, der blev meddelt den 16. marts 1979, tilkendte den derfor den pågældende fuld belgisk pension med fradrag af det italienske pensionsbeløb.

10 Den belgiske institution har indtaget det standpunkt, at det er i overensstemmelse med fællesskabsretten at anvende de nævnte nationale lovbestemmelser om tilbagesøgning af uberettiget oppebårne beløb i tilfælde, hvor den som en foreløbig ydelse har udbetalt et beløb, der er højere end det, der endeligt består et krav på.

11 Udbetalingen af foreløbige ydelser er reguleret i artikel 45 i forordning nr. 574/72. Artikel 111 i samme forordning indeholder bestemmelser om tilbagesøgning af uberettiget oppebårne beløb for det tilfælde, at en medlemsstats institution ved fastsættelse af invalidetetsydelser i medfør af afdeling III, kapitel 3, i forordning nr. 1408/71, har udbetalt modtageren af en ydelse et større beløb, end han er berettiget til.

12 Domstolens ovenfor nævnte afgørelser angår ikke reglerne om udbetaling af foreløbige ydelser eller om tilbagesøgning af beløb, der overstiger, hvad de pågældende har ret til. I en sag som den foreliggende er det derfor bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 og nr. 574 der finder anvendelse.

13 Artikel 111 i forordning nr. 574/72 giver den institution, der har udbetalt foreløbige ydelser, adgang til over for enhver anden medlemsstats institution, som det påhviler at udrede tilsvarende ydelser til modtageren, at kræve det for meget udbetalte beløb tilbageholdt i de endnu ikke erlagte ydelser, der af den sidstnævnte institution udbetales modtageren. Det således tilbageholdte beløb overføres til kreditorinstitutionen.

14 Denne bestemmelse regulerer udtømmende spørgsmålet om tilbagesøgning af for meget udbetalte beløb for så vidt angår de sociale sikringsydelser, der skal udredes til en arbejdstager, som har fået udbetalt foreløbige ydelser i medfør af artikel 45, stk. 1, i forordning nr. 574/72. Den giver ikke medlemsstaterne nogen mulighed for at lovgive på dette område og således heller ikke for at bestemme, at der ikke skal ske udbetaling af det overskydende beløb i tilfælde, hvor endnu ikke erlagte ydelser, som modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til national valuta er højere end de forskud eller ydelser, der er udbetalt foreløbigt, når forskellen enten skyldes forskellen mellem de respektive omregningskurser, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal udrede, og ved omsæt-

ningen af værdien i udenlandsk valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne. En sådan bestemmelse er derfor uforenelig med forordning nr. 574/72.

15 Det spørgsmål, der er stillet af Tribunal du travail de Mons, findes derfor at burde besvares således, at en national retsregel er uforenelig med forordning nr. 574/72, når den for sociale sikringsydelser, der skal udredes til en arbejdstager, som har fået udbetalt foreløbige ydelser i medfør af artikel 45, stk. 1, i Rådets forordning nr. 574/72, bestemmer, at der — når de endnu ikke erlagte ydelser, der modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til national valuta overstiger de udbetalte forskud eller foreløbige ydelser — ikke skal ske udbetaling af det overskydende beløb, når forskellen enten skyldes forskellen mellem de respektive vekselkurer, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal udrede, og ved omsætningen af værdien i udenlandsk valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne.

Sagens omkostninger

16 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiskeFællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, som verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (første afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt den af Tribunal du travail de Mons ved dom af 3. april 1980, for ret:

»En national retsregel er uforenelig med forordning nr. 574/72, når den for sociale sikringsydelser, der skal udredes til en arbejdstager, som har fået udbetalt foreløbige ydelser i medfør af artikel 45, stk. 1, i Rådets forordning nr. 574/72 af 21. marts 1972, bestemmer, at der — når de

endnu ikke erlagte ydelser, der modtages fra en udenlandsk institution, omregnet til national valuta overstiger de udbetalte forskud eller foreløbige ydelser — ikke skal ske udbetaling af det overskydende beløb, når forskellen enten skyldes forskellen mellem de respektive vekselkurser, som anvendes ved beregningen af de beløb, den udenlandske institution skal udrede, og ved omsætningen af værdien i udenlandsk valuta, eller den pristalsmæssige regulering af ydelserne.«

Koopmans O'Keeffe Bosco

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. maj 1981.

For justitssekretæren

J. A. Pompe
Assisterende justitssekretær

T. Koopmans
Formand for første afdeling

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT J.-P. WARNER FREMSAT DEN 15. JANUAR 1981 [1]

Høje Domstol.

Nærværende sag er indbragt for Domstolen af Tribunal du Travail de Mons med anmodning om præjudiciel afgørelse.

Sagsøgeren i sagen for den nationale ret er en italiensk statsborger, Pietro Fanara, der bor i Belgien. Sagsøgte er det belgiske Institut national d'assurance maladie-invalidité (»INAMI« — direktoratet for syge- og invalideforsikring).

Sagens genstand for den nationale ret er kort udtrykt, hvorvidt INAMI er berettiget til helt eller delvis at tilbageholde et beløb, der er udbetalt til denne institution af det italienske Istitute Nazionale della Previdenza Sociale (»INPS« — statsanstalten for social forsorg) i henhold til en italiensk invalidepension,

1 — Oversat fra engelsk.